

Evaluatie stadsgesprekken energie

Colofon

uitgave

Afdeling Onderzoek
Gemeente Utrecht
030 286 1350
onderzoek@utrecht.nl

in opdracht van

Organisatievernieuwing
Gemeente Utrecht

internet

www.utrecht.nl/onderzoek

rapportage

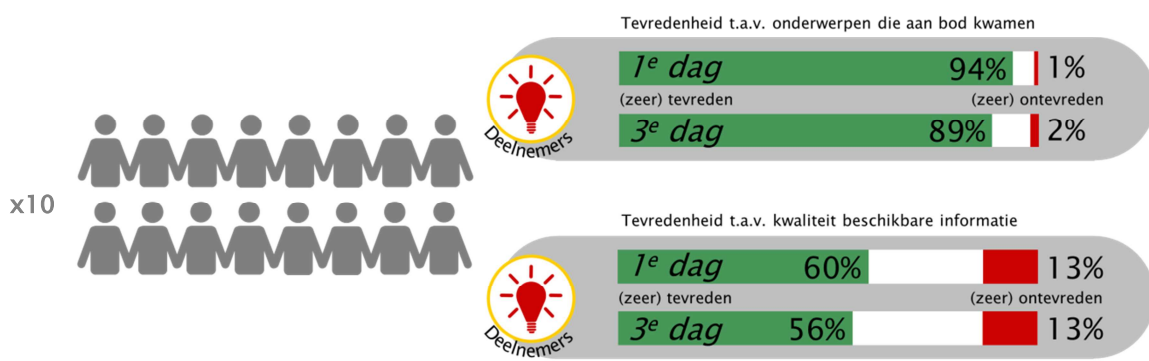
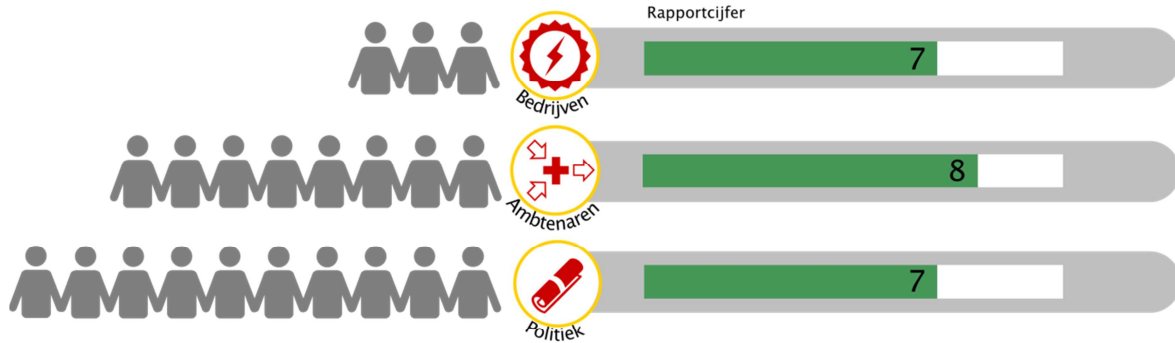
Veronique Linssen
Tamara Harkink
Johannes van Raaij
Anne Slob

informatie

Anne Slob
(030) 286 1331

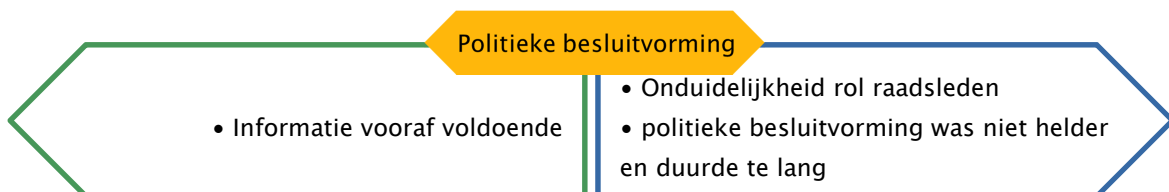
juni 2016

Samenvatting

Toegevoegde waarde stadsgesprek

- Toename bewustwording bewoners
- Groter draagvlak
- Verdergaande keuzes
- Integralere benadering

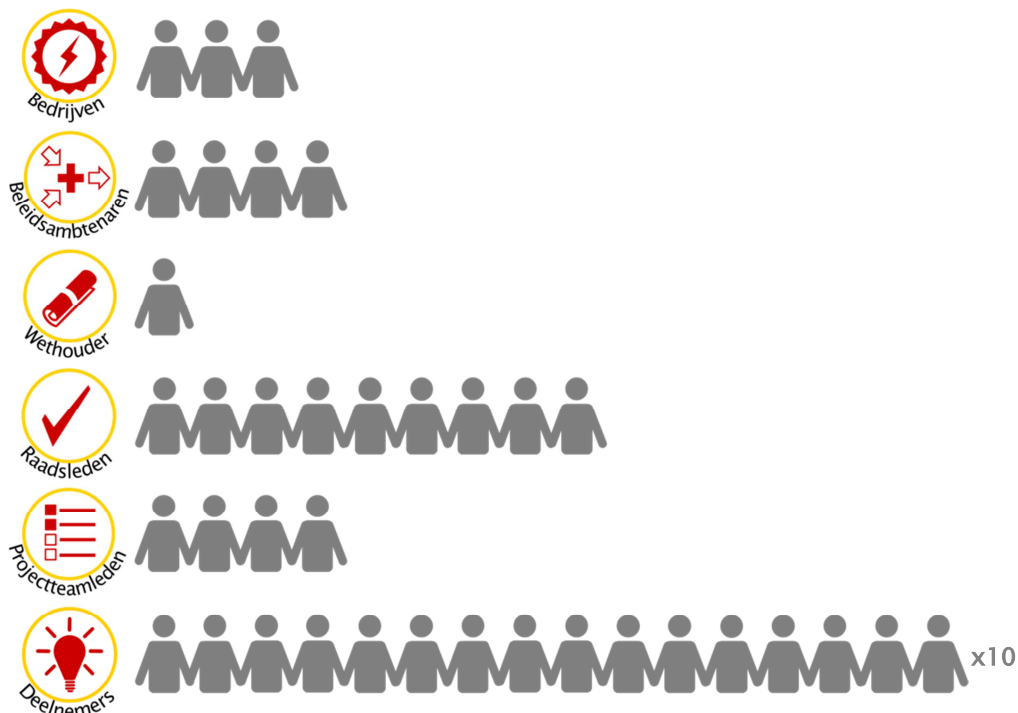
Inleiding

In het voorjaar van 2015 is een drietal stadsgesprekken georganiseerd om een energieplan van en met de stad voor te bereiden. Het resultaat hiervan is een door bewoners van Utrecht opgesteld energieplan. De stadsgesprekken waren vooruitstrevend en vernieuwend op verschillende gebieden: deelnemers werden aselect geloot, er werd drie dagen tijdsinvestering gevraagd, deelnemers kregen een vergoeding en de opgave om een energieplan te maken.

Deze evaluatie wil inzicht geven in succesfactoren en verbeterpunten naar aanleiding van de stadsgesprekken. Daarnaast komt ter sprake wat voorwaarden zijn bij het organiseren van een nieuw stadsgesprek met een vergelijkbare aanpak.

Voor de evaluatie is gebruik gemaakt van verschillende bronnen:

- een tweetal schriftelijke enquêtes onder de deelnemende bewoners, afgenomen na de eerste en de derde dag van het stadsgesprek.
- Een serie interviews met overige betrokkenen en stakeholders bedrijven, projectteamleden, overige beleidsambtenaren, wethouder en raadsleden.

Leeswijzer

In het eerste hoofdstuk staan de meningen ten aanzien van het proces centraal. Wat vonden de ondervraagden in het algemeen van de stadsgesprekken? Wat noemen zij als succesfactoren en aandachtspunten? Hoe hebben zij de politieke besluitvorming ervaren?

Het tweede hoofdstuk geeft de meningen weer ten aanzien van het resultaat. Is er een toegevoegde waarde ten opzichte van een plan dat op reguliere wijze tot stand is gekomen? Wat is er gezegd over de werkbaarheid van het energieplan en het draagvlak?

Het derde hoofdstuk geeft de verschillende opvattingen weer over het eventueel herhalen van een stadsgesprek op deze wijze. Na een samenvatting van het eindoordeel van de geïnterviewden en de deelnemers volgen tot slot de conclusies en aanbevelingen.

1. Mening ten aanzien van proces

Algemeen

“Leerzaam, leuk en vernieuwend”

De ondervraagden zijn over het algemeen positief over de stadsgesprekken energie.

Bijna alle inwoners (97%) die hebben deelgenomen aan de stadsgesprekken zijn in het algemeen tevreden over het driedaagse stadsgesprek. Daarvan was 40% zelfs zeer tevreden. Niemand van de deelnemers is na drie dagen ontevreden over het stadsgesprek.

Beleidsambtenaren zijn erg enthousiast en vonden het een bijzondere ervaring om mee te maken. Projectteamleden geven aan de organisatie van de stadsgesprekken als een zoektocht te hebben ervaren. Maar merken daarbij wel op dat het een spannende en inspirerende zoektocht was. Zij spreken lovend over de andere leden van het projectteam en wijzen op de gemeenschappelijke drive die zij voelden om de stadsgesprekken goed voor te bereiden en uit te voeren. Deelnemende bedrijven vinden het positief dat de gemeente initiatief toont en experimenteert met een nieuwe vorm van participatie. Zij snappen de gemeentelijke zoektocht om input te krijgen van burgers. Dat het onderwerp energie het thema is voor deze stadsgesprekken waarderen ze. Het is een onderwerp dat iedereen raakt maar het is wel een ingewikkeld onderwerp. De wethouder vindt de stadsgesprekken geslaagd omdat duidelijk is geworden waar draagvlak zit onder bewoners voor energiemaatregelen.

Groeiend enthousiasme deelnemers

De tevredenheid van de deelnemers is ook de overige betrokkenen niet onopgemerkt gebleven. Volgens de ondervraagden was er veel enthousiasme onder de deelnemers. Raadsleden zagen dat de deelnemers tijdens de drie dagen steeds enthousiaster raakten om met het thema energie aan de slag te gaan, maar tegelijkertijd kritisch bleven. Ook de wethouder viel het op dat de deelnemers een hoog ambitieniveau toonden op energiegebied. Beleidsambtenaren vonden dat er een positieve *vibe* heerste, waarbij ruimte was voor goede discussies.

Positief over loten en belonen....

Nieuw aan deze stadsgesprekken was de methode om deelnemers te loten en te belonen voor hun deelname. Over beide zijn de ondervraagden erg te spreken. De deelnemers vinden in grote meerderheid (87%) dat loting een goede manier is om bewoners te betrekken. De vergoeding die er tegenover stond was voor vier op de tien mensen een van de redenen om mee te doen. Daarmee

kwam die niet als belangrijkste reden naar voren (Interesse in thema energie, kans om invloed uit te oefenen op energieplan en bijdrage aan een beter Utrecht in het algemeen zijn vaker genoemd. Beleidsambtenaren zagen mensen aan tafel zitten, die er niet hadden gezeten als gekozen was voor de meer gebruikelijke participatiemethoden. Raadsleden vonden de keuze voor deze methode gewaagd maar ook logisch, omdat je een brede afspiegeling van de bevolking nodig hebt. De wethouder vond dat het tijdens de stadsgesprekken goed gelukt is om de zwijgende meerderheid te (laten) spreken.

.....maar er is ook scepsis

Ondanks het enthousiasme over de gebruikte methode, worden hier tijdens de gesprekken en enquête ook vraagtekens bij gezet. Raadsleden vragen zich af wat de invloed is van de stadsgesprekken op het politieke vlak. Bewoners zijn met een belangrijk thema aan de slag gegaan, maar de uiteindelijke beslissingen worden volgens raadsleden op het stadhuis genomen. Het moet voor zowel bewoners als voor de politiek niet op een teleurstelling uitlopen qua verwachtingen. Bewoners hadden nu wellicht het idee dat het energieplan één op één overgenomen zou worden door de raad. Formeel gezien hebben de raadsleden gelijk. Het college heeft het energieplan ingebracht en een duiding op het plan bijgevoegd om het politiek werkbaar te maken. De raad kan namelijk een plan van bewoners niet vaststellen. Raadsleden kunnen het energieplan niet wijzigen en hoeven er zich niet over uit te spreken. Zij kunnen het plan wel lezen en als input zien voor het uiteindelijke politieke besluit.

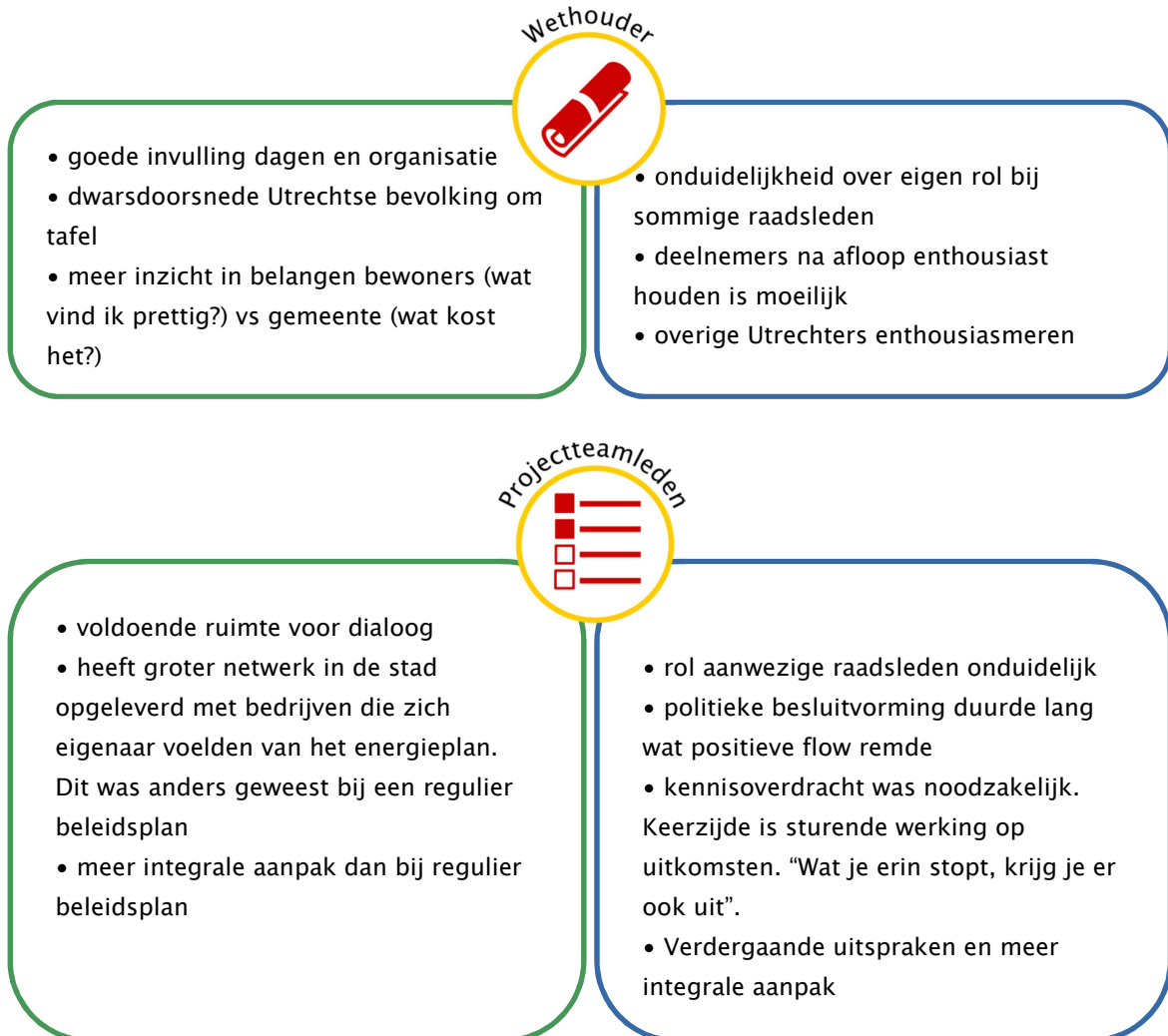
Ook onder de bedrijven is sprake van enige scepsis: "De gemeente kan met Utrechters in gesprek gaan en een praatcircus organiseren maar liever zien wij dat de gemeente aan de slag gaat met de initiatiefnemers in de stad". Enkele bewoners stelt zich kritisch op. Zo'n 15% van de deelnemers geeft aan twijfels te hebben of hun ideeën zijn meegenomen in het plan. Een aantal van hen had het idee dat het plan vooraf al vaststond. Overigens geeft driekwart van de deelnemers aan dat er naar hen is geluisterd en dat hun mening en ideeën nu onderdeel zijn van het opgestelde energieplan.

Succesfactoren en aandachtspunten

Ondervraagden unaniem: goede voorbereiding en organisatie

Belangrijke vragen na afloop van de stadsgesprekken zijn welke aspecten de gesprekken tot een succes hebben gemaakt en wat achteraf beter op een andere manier georganiseerd had kunnen worden. Waar de meeste geïnterviewden het over eens zijn, zijn de uitstekende voorbereiding en organisatie van de stadsgesprekken. Er lag een goed format en de dagen waren prima voorbereid. Daarnaast zijn de volgende opmerkingen genoemd door de ondervraagden:

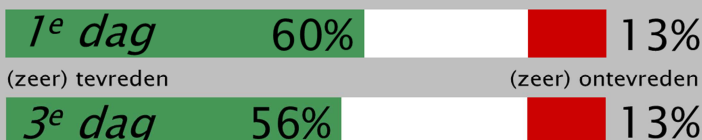
De deelnemers is niet specifiek gevraagd naar succesfactoren en knelpunten. De deelnemers geven in een schriftelijke enquête in meerderheid aan positief te zijn over de organisatie van de stadsgesprekken: zo'n 90% is (zeer) tevreden over de onderwerpen die aan bod kwamen (zie figuur), 90% over de duur van de onderdelen en de pauzemomenten, 92% over de mogelijkheden om met anderen van gedachten te wisselen en 97% over de faciliteiten. Op alle onderdelen is slechts een enkeling expliciet ontevreden.

Tevredenheid t.a.v. onderwerpen die aan bod kwamen

Tevredenheid t.a.v. kwaliteit beschikbare informatie

Wat opvalt is dat een op de acht deelnemers (13%) ontevreden is over de beschikbare inhoudelijke informatie (van aanwezige professionals, vanuit de kennismarkt en of factsheets). Daarnaast is een derde neutraal (tevreden noch ontevreden).

Politieke besluitvorming

Afstemming raad voorafgaand stadsgesprekken

Voorafgaand aan de stadsgesprekken zijn raadsleden tijdens een bijeenkomst geïnformeerd en is onder andere gediscussieerd over de te hanteren vraagstelling. Voor de meeste raadsleden was de informatie vooraf voldoende. Ook de wethouder vindt dat raadsleden vooraf hebben meegedacht en meegesproken. Maar een enkel raadslid had liever meer informatie gehad of meer helderheid willen hebben over het hele proces, inclusief het na-traject.

“Er zijn van tevoren best veel opmerkingen gemaakt, maar je moet het ook maar ervaren en gewoon doen.”

Onduidelijkheid rol raadsleden tijdens stadsgesprekken

Vier van de negen ondervraagde raadsleden zijn zelf bij een of meerdere stadsgesprekken geweest. Over hun precieze rol bestond onduidelijkheid. De meeste raadsleden hebben zich terughoudend opgesteld en zich afzijdig gehouden in de discussies. Dit voelde soms wat ongemakkelijk, omdat deelnemers niet wisten dat er raadsleden rondliepen.

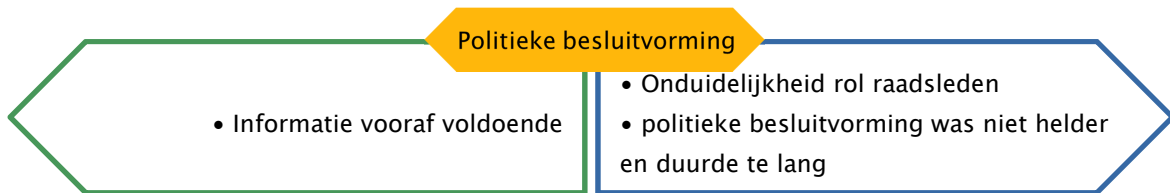
Politieke besluitvorming was niet helder en duurde te lang

De opbrengst van de stadsgesprekken is dat er een energieplan is geschreven door bewoners. Dit energieplan is samen met een duiding van het college aan de raad voorgelegd tijdens een commissievergadering S&R. Het vaststellen van de duiding heeft echter pas in een tweede

commissievergadering plaatsgevonden. Dit omdat de eerste duiding door sommige raadsleden te weinig concreet bevonden werd en daarom herschreven moest worden. De aangepaste duiding en de toevoeging van de Utrechtse Energieagenda's, met daarin concrete maatregelen en middelen, hebben dit gevoel weggenomen.

Tijdens de eerste commissievergadering was het voor een aantal raadsleden niet helder of er besloten moest worden over het energieplan, de duiding of beide. Uiteindelijk bleek dat de raad het energieplan van bewoners niet kon vaststellen: het is een plan van bewoners wat je kunt zien als input voor de energiediscussie.

Al met al heeft het lang geduurd voor de politieke besluitvorming was afgerond, volgens de meeste raadsleden te lang. Dit wordt gezien als niet netjes richting bewoners en is ook niet bevorderlijk voor het draagvlak. Daarbij komt dat het waarschijnlijk sneller was gegaan als het plan op de reguliere wijze tot stand was gekomen. Ook de wethouder herkent het langdurige besluitvormingsproces en denkt dat dit mogelijk veroorzaakt is doordat het energieplan van bewoners een ander soort document is dan raadsleden gewend zijn.

2. Mening ten aanzien van resultaat

Toegevoegde waarde ten opzichte van regulier plan

Overgrote deel deelnemers tevreden over het resultaat

De deelnemers aan het stadsgesprek zijn in grote meerderheid tevreden over het resultaat van drie dagen werken en samenwerken. De tevredenheidsscores liggen alle rond de 80%. Over de maatregelen die in het plan zijn opgenomen is de tevredenheid het laagst, maar altijd nog 71%. Opvallend is dat 23% hier een neutraal antwoord geeft. Ook met betrekking tot de algemene tevredenheid over het energieplan geeft een op de vijf een neutraal antwoord. Op alle vier de aspecten van het eindresultaat is slechts 2-3% uitgesproken ontevreden.

Het resultaat: kunt u aangeven hoe tevreden u over het volgende bent?

Het energieplan
in zijn geheel

(zeer) tevreden

(zeer) ontevreden

Op maatregelen die
zijn opgenomen in het plan

(zeer) tevreden

(zeer) ontevreden

De manier waarop
het plan tot stand is
gekomen tijdens de dagen

(zeer) tevreden

(zeer) ontevreden

De opmaak of vormgeving
van het plan

(zeer) tevreden

(zeer) ontevreden

Stadsgesprekken energie zorgen voor meer bewustwording en draagvlak

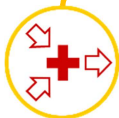
Op de vraag wat de toegevoegde waarde is van een plan dat bewoners zelf hebben geschreven, antwoorden met name de ondervraagde ambtenaren positief. De ondervraagde raadsleden en energiebedrijven vinden deze vraag moeilijker te beantwoorden en zijn bovendien kritischer (wat vooral te maken heeft met het uiteindelijke resultaat van de stadsgesprekken). De onderstaande uitkomst is dan ook met name de mening van de ondervraagde ambtenaren.

De toegevoegde waarde van een energieplan dat door bewoners is gemaakt, ligt wat ambtenaren betreft ten eerste in een toename van de bewustwording. Bewoners worden zich gaandeweg de gesprekken meer bewust van het energievraagstuk. Ook worden bewoners zich meer bewust van de effecten van de keuzes die er op dit vlak worden gemaakt. Een tweetal raadsleden deelt deze

mening. Volgens hen moet de toegevoegde waarde dan ook voornamelijk gezocht worden in het feit dat nu helder is waar bewoners warm voor lopen. Er is namelijk niet alleen gekeken naar 'technische oplossingen' (waar zit de meeste CO₂-reductie), maar juist ook naar de impact van oplossingen voor bewoners.

In de tweede plaats zorgden de opzet van de energiegesprekken en het feit dat bewoners zelf het plan schreven volgens de ambtenaren voor een groter draagvlak. Niet alleen werden bewoners gaandeweg de drie dagen steeds enthousiaster, maar doordat zowel bewoners, ambtenaren als energiebedrijven betrokken waren bij het energieplan, voelden ook meerdere partijen zich eigenaar ervan. En volgens de ondervraagde wethouder heeft de aanwezigheid van de netbeheerders de relatie en de samenwerking van de gemeente met deze beheerders verstrekt.

Tijdens de evaluatie zeggen enkele ambtenaren dat bewoners verdergaande keuzes maken dan beleidsmedewerkers of politici. Ze komen misschien niet met heel vernieuwende of verrassende oplossingen, maar – ongeremd door politieke afwegingen – discussiëren ze open over controversiële onderwerpen als windenergie en stadsverwarming. Dit heeft o.a. geleid tot een discussie over aardgasloze wijken (in de raad) en het doorbreken van de impasse rondom windenergie.

“Mensen worden zich ervan bewust dat ze zelf ook actie moeten nemen en dat ze niet kunnen volstaan met klagen of een mening verkondigen.”

“Het stadsgesprek heeft uiteindelijk een veel breder, meer gevarieerd plan opgeleverd.”

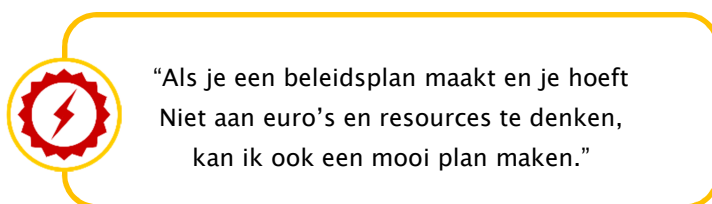
Volgens enkele ambtenaren benaderen bewoners het energievraagstuk bovendien integraler dan ambtenaren. Ongehinderd door gemeentelijke structuren, benaderen bewoners het energievraagstuk vanuit diverse invalshoeken, zoals lucht(kwaliteit), warmte en mobiliteit. De gemeente denkt vaak al integraal te werken maar kan dat op nog meer terreinen doen.

Werkbaarheid energieplan

Plan van bewoners is meer een visiestuk dan concreet plan

De ondervraagde ambtenaren en wethouder zijn over het algemeen tevreden met het resultaat van de stadsgesprekken. Het plan van de bewoners bevat volgens hen alle thema's die nodig zijn en er is een gezamenlijke visie gekomen. Maar er worden ook kritische kanttekeningen geplaatst, niet alleen door de ambtenaren maar zeker ook door raadsleden en energiebedrijven. Het plan van de bewoners is volgens velen een plan op hoofdlijnen, meer een visie eigenlijk. Het mist volgens geïnterviewden concrete keuzes, acties, kaders en prioritering. bedrijven vinden dat er "*weinig spannends in het uiteindelijke plan*" staat en ze betreuren het dat er niet wordt gesproken over kosten of budgetten. Het plan maakt volgens de energiebedrijven bovendien niet duidelijk welke offers bewoners willen brengen om energieneutraal te worden. Een kritiekpunt van de wethouder is dat de nadruk vooral op het thema wonen ligt en minder op bedrijvigheid.

Het oorspronkelijke plan bevat verder onderdelen die de wettelijke kaders te buiten gaan of die verder gaan dan de reikwijdte van de gemeente. Bij een vraagstuk als energie is er immers sprake van een complex krachtenveld, waarbij de gemeente te maken heeft met invloedrijke partijen, zoals energiebedrijven en de autobranche. Om het plan politiek hanteerbaar te maken, heeft het college een duiding op het plan geschreven. Ook zijn er energieagenda's opgesteld, die de concretisering van het energieplan vormen waardoor het plan praktisch uitvoerbaar wordt. Dit maakt wel dat er nu drie documenten zijn: het plan van de bewoners, de duiding en de agenda's. Die moeten alle drie consistent met elkaar zijn. De vertaling van het oorspronkelijke plan naar duiding en agenda's heeft

buiten de raad om plaatsgevonden en dat roept soms vragen op bij raadsleden. Eén van de raadsleden zegt hierover:

“In de duiding van het college is niet alles uit het energieplan overgenomen, zonder een duidelijke motivering waarom. Maar het algemene gevoel is wel dat het energieplan terugkomt in de uiteindelijke plannen.”

Draagvlak

Plan breed gedragen onder deelnemers

Deelnemers zijn in grote meerderheid positief over het eindresultaat, wat betekent dat er onder de deelnemers een breed draagvlak is. Zoals hierboven al aangegeven, is een grote meerderheid tevreden met het plan dat er ligt: 77% is uitgesproken tevreden; 20% is neutraal. Ook geeft 75% van de deelnemers aan hun mening in het plan terug te zien; 15% weet dit (na afloop van de derde dag) nog niet. Zo'n 7% geeft aan dat zij hun mening niet terugzien in het plan.

Als toegevoegde waarde van het plan van bewoners, noemen ambtenaren spontaan het (bredere) draagvlak. Er zijn veel mensen betrokken geweest bij de totstandkoming van het plan en die voelen zich over het algemeen ook eigenaar ervan. Ook op de expliciete vraag of het plan breed gedragen is, antwoorden de ambtenaren over het algemeen bevestigend. Wel valt op dat de meesten alleen doelen op de deelnemende partijen; ze constateren dat er bij de deelnemende bewoners, ambtenaren en energiebedrijven zeker draagvlak is voor het energieplan. Waarschijnlijk heeft niemand goed zicht op het draagvlak bij mensen die niet hebben deelgenomen.

In de gemeenteraad hebben alle zetels op één na uiteindelijk ingestemd met de duiding van het college en de toegevoegde Utrechtse Energieagenda's, maar dat betekent niet automatisch dat het plan ook politiek gedragen wordt. Enkele raadsleden benadrukken dat het energieplan een plan van de deelnemende bewoners is en niet van de hele stad. Andere raadsleden vermoeden dat het plan ook gedragen wordt door mensen die open staan voor nieuwe vormen van democratie en door mensen die zich interesseren voor het onderwerp energie, maar dan nóg is het volgens hen geen plan van de hele stad.

Maar niet iedereen is sceptisch. Eén van de raadsleden is erg enthousiast over het plan. Hij komt met concrete voorbeelden waaruit volgens hem blijkt dat het plan leeft in de stad. Volgens hem laat Utrecht met het energieplan duidelijk zien dat samenwerking met de stad voorop staat en dat inspireert mensen. Volgens enkele partijen in de raad heeft het stadsgesprek weer ruimte gecreëerd voor constructief debat. Hierbij wordt met name bedoeld op de discussie rondom windenergie.

“Overall in de stad gonst het en zijn mensen ambitieus.”

Binnen de organisaties van de geïnterviewde bedrijven tot slot, wordt het energieplan als zodanig niet gedragen; het plan heeft geen status binnen deze organisaties. Binnen de gemeente is er nu een groep projectleiders en ambtenaren geformeerd, die concreet kijken naar de kansen per wijk. Daar worden de onder andere energiebedrijven bij betrokken en die dat ook graag willen aangezien de maatregelen die eruit voortvloeien een enorme impact op hun bedrijf zullen hebben. Ze vragen zich af of dit niet ook had gekund zonder stadsgesprek, maar ze vinden het in ieder geval een goede zaak.

3. Mening ten aanzien van herhaling stadsgesprek

Meerderheid vindt stadsgesprek als dit voor herhaling vatbaar

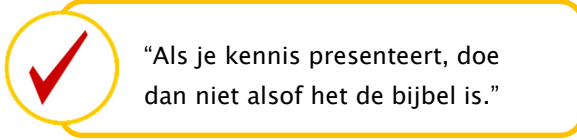
De meerderheid van de ondervraagden vindt een stadsgesprek zoals dit voor energie heeft plaatsgevonden voor herhaling vatbaar. Een tegengeluid is vooral uit de hoek van de raadsleden te horen. Een derde van de ondervraagde raadsleden wil helemaal geen stadsgesprekken. Voor hen functioneert de representatieve democratie met de bestaande vormen van inspraak prima. De geïnterviewde stakeholders vinden dat elk stadsgesprek uniek is en dat je iedere keer van tevoren goed moet nadenken over het onderwerp, wat je ermee wil bereiken en hoe je het gaat aanpakken. Aan de deelnemers is deze vraag overigens niet voorgelegd.

Onderwerp moet alle burgers aangaan

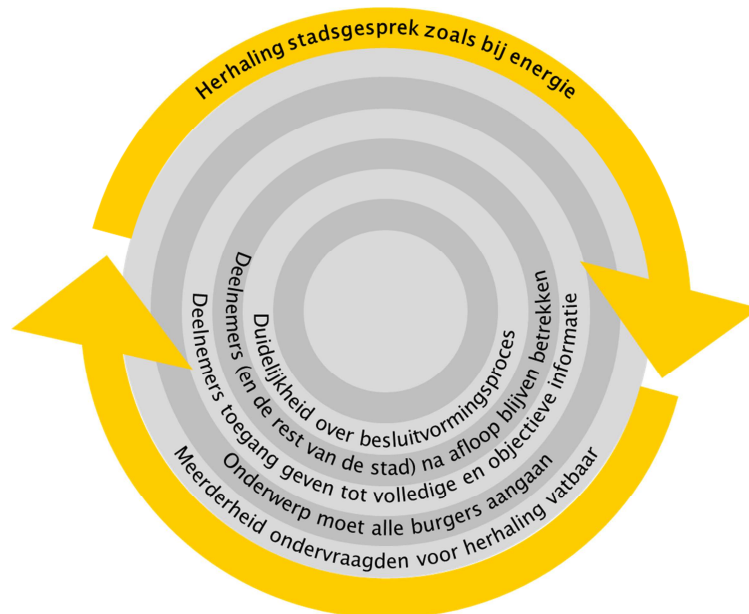
Bijzonder is dat bijna alle ondervraagden een unieke mening hebben over welke onderwerpen geschikt zijn voor een stadsgesprek zoals het stadsgesprek energie. Een gemeenschappelijke noemer is dat het onderwerp alle burgers moet aangaan. Het moet voor iedereen relevant zijn en het liefst ook persoonlijk raken. Ook voor onderwerpen waarbij een transitie nodig is, of die in een impasse zitten, lijkt een stadsgesprek als dit een goed instrument om voortgang te realiseren. Een stadsgesprek leent zich goed voor het debat en biedt de mogelijkheid om anderen mee te nemen in de keuzes en beperkingen waar de gemeente voor staat. En, net als bij het onderwerp energie, kan een stadsgesprek ook heel nuttig zijn voor het zoeken naar oplossingen waarbij je andere partijen dan de gemeente nodig hebt om ze te realiseren, bijvoorbeeld bewoners en bedrijven.

Randvoorwaarden stadsgesprek: goed informeren, bredere achterban en langduriger betrokkenheid deelnemers

Het verstrekken van goede informatie blijkt volgens de ondervraagden één van de belangrijkste pijlers voor een goed stadsgesprek. Deelnemers moeten toegang krijgen tot volledige en objectieve informatie over het onderwerp en voldoende tijd hebben om hiermee aan de slag te kunnen gaan. Zo kun je de deelnemers verantwoordelijk maken en kunnen ze hun taak serieus nemen. Het belang van het verstrekken van goede informatie geldt ook voor de politieke besluitvorming. Het moet voor iedereen vooraf duidelijk zijn waarom je dit doet en wat het moet gaan opleveren. Stel vooraf heldere en juiste kaders en geeft duidelijkheid over hoe de politieke besluitvorming er uit gaat zien. Let hier wel op de juiste balans; wel concreet maken en kaders stellen, maar niet sturen.

Bij het stadsgesprek energie zijn alleen bewoners betrokken als gesprekspartner. Uit de interviews blijkt de behoefte om een bredere achterban bij de gesprekken te betrekken: ook professionals, bedrijven, maatschappelijke organisaties en (mogelijke) tegenstanders. Je moet de focus niet alleen leggen op het gesprek met de 'goede afspiegeling van de stad'. Tot slot is het belangrijk om deelnemers (en de rest van de stad) ook na afloop te blijven betrekken. Door een snellere politieke besluitvorming zullen mensen beter aangehaakt blijven.

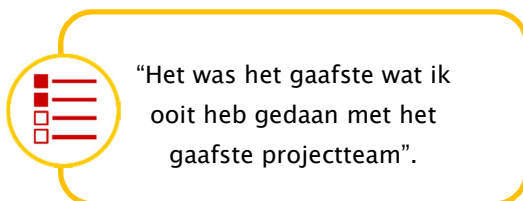
4. Eindoordeel geïnterviewden en deelnemers

Geïnterviewden

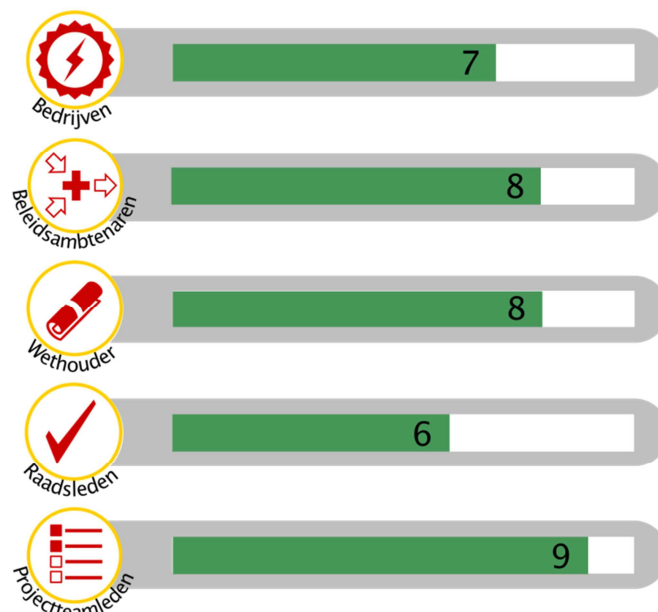
Gemiddeld rapportcijfer 7,5

Aan de stadsgesprekken zijn allerlei aspecten te verbinden zoals de voorbereiding, de stadsgesprekken zelf en het bestuurlijk na-traject. Om een beeld te krijgen van het totaalplaatje is tijdens de interviews gevraagd om voor alle onderdelen gezamenlijk een rapportcijfer te geven. Het gemiddelde van alle ondervraagden komt uit op een 7,5. Iedere ondervraagde baseert dit cijfer op persoonlijke ervaringen met de stadsgesprekken.

Beleidsambtenaren geven gemiddeld het rapportcijfer 8. Dit komt vooral door het getoonde lef van de gemeente om iets nieuws uit te proberen. Het had namelijk ook heel anders kunnen uitpakken met bijvoorbeeld een lage opkomst of de raad die uiteindelijk niet akkoord was gegaan. Projectteamleden geven zelfs een 9. Zowel de samenwerking als het proces verliepen volgens hen heel goed. Met het aangaan van dit experiment is Utrecht echt een voorbeeld voor andere steden.

Raadsleden komen uit op het gemiddelde van een 6. Om voor het eerst op grote schaal een dergelijke zoektocht aan te gaan is positief en duwt het cijfer omhoog. Tegelijkertijd drukken het ingewikkelde en langdurige natraject en de eenzijdige informatievoorziening het cijfer voor veel raadsleden naar beneden. Bedrijven zijn gematigd positief en geven een 7. Belangrijke kritiepunten zijn dat er te weinig kaders zijn meegegeven aan de deelnemers en dat het nu hoog tijd is om aan de slag te gaan. Wel waarderen zij dat is nagedacht over hoe je het thema energie meer kunt laten spreken. De wethouder geeft een 8 met daarbij de kanttekening dat de ambities wel waargemaakt moeten worden.

Deelnemers

Aan de deelnemers is niet gevaagd of zij een stadsgesprek met een dergelijke opzet voor herhaling vatbaar binden. Wel kunnen we op dit punt terugvallen op het brede enthousiasme van de deelnemers over het stadsgesprek en op het feit dat alle deelnemers, op een enkeling na, alle drie de dagen van het stadsgesprek hebben bijgewoond. Voor een deel zal dit te maken hebben met de beloning die volledige deelname als eis had, maar voor een deel is dit ook zeker een positief signaal.

Interesse in onderwerp energie belangrijkste motivatie

De interesse in het onderwerp energie is de meest genoemde motivatie om aan het stadsgesprek deel te nemen. De unieke kans om invloed uit te oefenen op het Utrechts energieplan en het bijdragen aan een plan ter verbetering van de stad staan op de tweede en respectievelijk derde plaats. De vergoeding in de vorm van VVV-bonnen is goed voor een vierde plek.

Redenen van opgaaf stadsgesprekken		
	1 ^e dag	3 ^e dag
interesse in het onderwerp energie	67% ¹	62% ¹
interesse in lokale politiek	16% ⁶	22% ⁶
unieke kans om invloed uit te oefenen op het energieplan voor Utrecht	54% ²	58% ²
het bijdragen aan een plan ter verbetering van de stad in het algemeen	42% ³	47% ³
omdat ik persoonlijke geselecteerd was	28% ⁵	31% ⁵
de vergoeding (VVV-bon à €300)	36% ⁴	44% ⁴
de vergoeding (tegoedbon energiebesparende maatregelen à €600)	14% ⁶	17% ⁷
anders	6%	5%

5. Conclusies en aanbevelingen

Positieve lessen

Dit hoofdstuk start met het benoemen van een aantal positieve lessen op basis van de stadsgesprekken. Het organiseren van een stadsgesprek op deze wijze was nieuw en heeft geleid tot een aantal vernieuwende inzichten:

- De goede voorbereiden van en organisatie tijdens de stadsgesprekken werd door alle stakeholders en deelnemers opgemerkt en gewaardeerd. Daarmee lijkt de voorbereidingstijd die het organiseren heeft gekost, lonend te zijn.
- Het aselekt loten en het achteraf belonen van deelnemers heeft het beoogde effect gehad op de gevarieerdheid van de deelnemers. Het publiek vormde in grote mate een dwarsdoorsnede van de Utrechtse bevolking.
- De aselekt gekozen deelnemers zijn in overgrote meerderheid positief over deelname, en hun enthousiasme en ideeën hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het succes en resultaat van dit stadsgesprek. Ook het feit dat vrijwel iedereen de volledige drie dagen heeft deelgenomen is een positieve les, die vooraf anders was ingeschat.
- Het betrekken van deelnemers op deze intensieve wijze heeft verschillende voordelen ten opzichte van een beleidsplan dat op de reguliere wijze tot stand komt:
  - De hoge ambities van bewoners kwamen duidelijk naar voren (raadsleden)
  - De deelnemers zijn een soort energie-experts geworden (bedrijven)
  - Meer inzicht in wat bewoners belangrijk vinden bij het maken van keuzes: wat vind ik prettig versus het argument waar het in de politiek vaak om gaat, wat kost het (wethouder).
- Het toebedelen van een actieve rol aan verschillende partijen tijdens de stadsgesprekken heeft geleid tot een breder draagvlak. Dit geldt bijvoorbeeld voor bedrijven die zich nu meer eigenaar voelen van het energieplan.

Proces

- Het loten en belonen van deelnemers heeft ervoor gezorgd dat met een brede groep Utrechters is gesproken over het thema energie. De geïnterviewden hebben een aantal punten genoemd om bij een eventueel volgend stadsgesprek over na te denken.
  - Leerpunt: bepaalde bevolkingsgroepen zijn ondervertegenwoordigd. Om deze groepen toch te bereiken, werd het idee van een persoonlijke (bijvoorbeeld telefonische) uitnodiging genoemd.
  - Leerpunt: naast een goede afspiegeling van de Utrechtse bevolking is het belangrijk om bij een volgend stadsgesprek opnieuw te kijken naar een brede inzet van gesprekspartners (bedrijven, universiteiten, etc.).
- De rol van de aanwezige raadsleden alsook de status van het energieplan van de bewoners was voor velen onduidelijk.
  - Leerpunt: denk na over de vraag of je raadsleden als zodanig voorstelt tijdens een stadsgesprek en of je ze een rol geeft. Schep daar van tevoren duidelijkheid over richting alle betrokkenen. Maak ook vooraf duidelijk waar raadsleden wel en niet over gaan in de politieke besluitvorming.

Resultaat

- Kennisoverdracht richting de deelnemers van een stadsgesprek is noodzakelijk. De manier waarop dit tijdens de stadsgesprekken energie is gebeurd, is door sommigen als sturend en misschien zelfs partijdig ervaren. De deelnemers waren hier in meerderheid positief over, het aandeel dat ontevreden is over de beschikbare informatie (13%) en het aandeel zonder oordeel (bijna een derde) is relatief hoog.
  - Leerpunt: Het is belangrijk om kaders te stellen, maar daarbij niet sturend te zijn.
  - Leerpunt: Bovendien moet de informatievoorziening van een objectieve partij komen.
- Veel ondervraagden vonden de politieke besluitvorming te lang duren. Tijdens de stadsgesprekken waren deelnemers, ambtenaren en raadsleden enthousiast en voelden ze een gezamenlijke flow. Het was voor iedereen een bijzondere ervaring. Na de stadsgesprekken was het moeilijk om het enthousiasme vast te houden, zowel onder de deelnemers als in de rest van de stad.
  - Leerpunt: denk er van tevoren over na hoe je de deelnemers enthousiast kunt houden en hoe je dit enthousiasme over kunt brengen op de rest van Utrecht. Plan hiervoor acties en voer deze ook zo snel mogelijk na de stadsgesprekken uit.

Herhaling stadsgesprek

- Duidelijk is dat elk stadsgesprek uniek is.
  - Leerpunt: als je een stadsgesprek op een zelfde manier wil organiseren, denk dan goed na over wat je wilt bereiken, of het onderwerp zich er voor leent en welke vorm en proces geschikt zijn om dit doel te bereiken.